

Hindsholm-musik

Hæfte 2

Den 30. maj 1986.

Skomagerdrene

Dette hæfte er udgivet i anledning af
Bal i Dalby Forsamlingshus,
fredag den 30. maj, 1986.

Ballet er økonomisk støttet af
Højby Folkemusiklaug og Folkemusikhusringen.

Forsiden er tegnet af
Jens Helweg-Larsen,
og teksten er skrevet af
Tage Aabech (ansh.)

SKOMAGERDRENGENE Kontaktpersoner:

Tage 10 48 08
Djan 76 24 06
Jens 14 06 30.

Forord.

Så holder vi for andet år i træk gammeldaws bal i Dalby Forsamlingshus. Sidste år præsenterede "Skomagerdrengene" resultatet af arbejdet med indsamling af gamle nodebøger.

Siden da har vi én gang om måneden - den første mandag - mødtes med lokale folk på Hindsholmskolen. De har velvilligt fortalt om tidligere tiders dansemusik og festtraditioner. Uden deres engagerede medvirken var det hele ikke blevet til noget. Derfor en meget stor og varm tak til alle, der har deltaget.

Om aftenernes forløb og årets indsamling kan læses på følgende sider.

Dette bal, som vi afslutter denne sæsons arbejde med, bliver noget ganske særligt. En række af de musikere, som spillede til bal i første halvdel af dette århundrede, vil være aftenens musikere, og vi takker også dem for deres store interesse og velvilje til at genopfriske den gamle baltradition.

Vi håber, at dette vil give Hindsholms befolkning yderligere lyst til at værne om deres kulturelle skat, som folkmusikken er. 1

Billede fra sidste års bal med SKOMAGERDRENGENE. Fra venstre: Hans Skomager, Egon, Birthe, Sten, Jønni, Stine, Djan og Tage.

BERETNING FRA EFTERÅRET 1985.

I efteråret har vi holdt tre mødeaftener på Hindsholmskolen, nemlig den første mandag i oktober, november og december. Første gang var der knap tyve fremmødte, og der har været en lille stigning i antallet. Mange møder trofast op, men der dukker også stadig nye ansigter frem.

Aftenerne forløber således: Vi starter med en svingom med nogle kendte danse og melodier. Så følger et teoretisk indslag - første gang

tegnede jeg en tidstavle fra 1700-tallet og frem til i dag, anden gang havde vi "Projekt Visecenter" fra Odense Universitet som gæst, hvor der blev fortalt om indsamling af viser, og sidste gang talte vi om hvordan man holdt bryllupper, juletræsfest osv. på Hindsholm i gamle dage. Derefter er vi på gulvet igen, hvor vi prøver os frem med de gamle danse og sanglege, som begynder at dukke op i hukommelsen. Endelig er der kaffepause, hvor vi synger et par sange, og til slut danser vi af.

Der er således allerede dukket "nye" melodier, danse, sanglege og sange frem, ligesom endnu et par spillebøger har fundet vej til os. Endvidere har også nogle af de lokale folk spillet.

Vi har følt, at aftenerne har været meget hyggelige og givtige, hvorfor vi vil fortsætte i 1986.

Udover aktiviteterne på disse mandagsaftener har vi besøgt flere af de gamle spillefolk fra Hindsholm, bearbejdet nodemateriale samt sendt noder til Dansk Folkemindesamling i København.

Til dette arbejde modtog vi økonomisk støtte fra Kerteminde kommune og Folkemusiklauget Fynboerne i Odense.

MANDAGSAFTENERNE FORÅRET 1986.

Vi har også i foråret mødtes den første mandag i hver måned frem til og med maj, og aftenerne er fortsat efter samme mønster. Bortset fra den første mandag, hvor der var snestorm, har vi fortsat været en snes stykker.

I marts havde vi Ane Marie Kjellerup fra Nyborg - bedre kendt som "Hyldemor" - som gæst. "Hyldemor" havde i 1930'erne været på danseindsamling hvilket resulterede i fem danse, som hun udgav i Foreningen for Folkedansens Fremme's egnehæfte fra Fyn og Øerne. I forordet kan man om denne tur læse følgende:

Naar denne Samling Folkedanse nu foreligger, skyldes det velvillig Medvirken fra mange Sider. I Begyndelsen fandtes en Dans hist og her, men først en Tur til Hindsholm 1933 med Gaardejer Anders Pedersen, Bovense, gav en Samling Danse, der lagde Grunden til det øvrige Indsamlingsarbejde. Anders Pedersen, der er født paa Hindsholm, har lært at spille hos afdøde Musiker Lars Olesen og kender alle de gamle Dansemelodier og Danserne, der kan danse til dem. Violinen behøvede vi ikke at medbringe. Den hænger i næsten ethvert Hjem paa Hindsholm. Vi besøgte bl. a. Anders Christensen og afdøde Anders Hansen, Midskov, hvor vi fik flere Danse. At der ogsaa andre Steder er Interesse for de gamle Danse, saa jeg til en Legestue i Dalby, hvor Gulvet paa et Øjeblik var fuldt til Danse som »Grisen faldt og brak sit Laar« og »Jydevuls«. Det var vel at mærke kun de ældre, der kunde disse Danse.

Vores mandagsaften viste, at fire af dansene ikke huskes mere i levende tradition, men man kunne huske, at de gamle havde kunnet danse "Grisen, der faldt og brak sit lår". I folkedanserforeningen er det mest "Damernes fornøjelse", der bliver brugt, men den huskes ikke i levende tradition. Nogle musikere mindes at kunne huske "Jydevals" svagt.

"Jydevals" som Lars Olsen har noteret den da han var 12 år.

I maj prøvede vi at genopfriske lancier. Som gæst havde vi Gertrud Weensgård fra Højby Folkemusiklaug. Gertrud har beskæftiget sig meget med indsamling af fynsk folkemusik og -dans og har stort kendskab dertil. Under kyndig vejledning lykkedes det at komme igennem de fem ture. De, der går til folkedans i Kerteminde, kender dansen derfra. Men da den er svær at huske, blev vi enige om at arbejde med den i næste sæson.

DANSENE

Vi har i løbet af sæsonen været igennem følgende danse:

Rheinländer-polka
Tyrolervals
Trippevals
Tyrolerhopsa
Skubvals
Sekstur
Svensk maskerade
Grisi brøj si lår
Lancier
Skottish
Mazurka
Kostedansen
Jysk på næsen
Mortens polka
Den toppede høne
de fem minutter i sandkassen

og derudover specielle danse som

Norsk fjældmarch
Prinsens polka
Damernes fornøjelse
Jydevals
Spalet
Den russiske
Rullen går
Firetur
Totur fra Vejle
Vuptigine
Syvspring

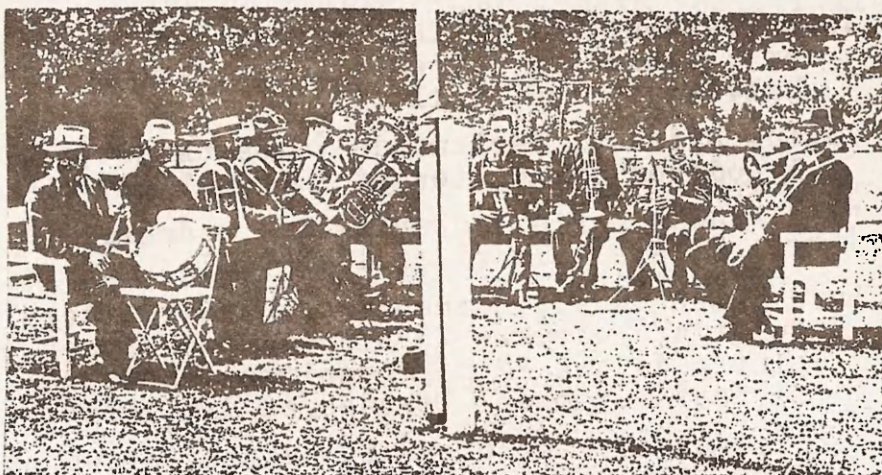
og enkelte flere.

Som et stort kuriosum er dukket en lille bog med dansebeskrivelser i gotisk håndskrift op.

Bogen er skrevet i 1870'erne af danselærer Rasmus Henriksen fra Viby. Den glæder vi os meget til at studere nærmere.

DE GAMLE SPILLEFOLK

Vi har fortsat haft kontakt med de gamle musikere. Det har hver gang været nogle inspirerende besøg for os! Nogle gange har de kunnet oplyse om de gamle danse, men ikke mindst er vi kommet tættere på den gamle Hindsholm-spillestil, og vi har nydt at høre alle de anekdoter, der knytter sig til musikernes liv. Mange er meget dygtige spillefolk, og som amatører har vi meget svært ved at leve op til deres kunnen.

Billedet viser mange af de gamle hindsholmmusikere. Fra venster: Hans Nielsen, Christian Birkebjerg, Gunnar Andersen, Arne Christiansen, Adolfsen, Ejner Jacobsen fra Revninge, Thormod Christoffersen, Otto Larsen, Mejerist Jepsen fra Mesinge ?, "Målesmeden. Billedet kan være taget under krigen i Gunnar Andersens have. Man mødtes ofte om sommeren for at spille (Fotografiet ejes af Rigmor Klokke).

NODEBØGER.

Indsamlingen af noder er også fortsat. Noderne har været sendt ind til Dansk Folkemindesamling til gennemsyn og .kopiering, og vi har selv fotokopier af dem.

Samlingen omfatter på nuværende tidspunkt følgende:

Lars Olsen (d.æ.): 1 nodebog fra starten af 1800-tallet

Jens Nielsen (som vi ikke rigtig ved hvem er): 1 nodebog formentlig fra første halvdel af 1800-tallet.

Julius Midskov, Kerteminde (også ukendt): 1 nodebog fra midten af 1800-tallet.

"I.C."/Jens Christiansen, Måle: nodesamling fra sidste halvdel af 1800-tallet.

Lars Olsen (d.y.): hans første noder efterfulgt af en række fortløbende nodebøger sluttende med "Musikforeningen af 1894" for otte stemmer! Desuden en del løsark.

Marius Lange: 1 nodebog fra omkring århundredeskiftet.

Anders Pedersen, Bovense: 2 nodebøger med gamle hindsholmmelodier. Desuden 3 andre nodebøger.

Anders Kryger-Rasmussen: 3 nodebøger fra før århundredeskiftet samt en mægtig samling senere noder efterladt af Find Kryger.

"H.P."/Hans Peder Christiansen: 2 nodebøger,
én fra 1888 og én fra 1958.

"Målesmeden"/Christian Christiansen: node-
samling fra dette århundrede.

Christian Hansen, Birkebjerg: 1 nodebog

Niels P. Nielsen, Mesinge (ukendt): 1 node-
bog med fløjtenoder fra dette århundrede.

Inger Smed: 1 nodebog fra o. 1925

Johannes Hansen, Dalby: 1 nodebog fra o. 1933

Ane Marie Kjellerup: indsamlet materiale fra
1930'erne.

Nogle arrangerede melodier fra Herluf Vad
Thomsen

Derudover en mægtig bunke løsark samt trykte
noder.

Ved at studere disse nodebøger nærmere, kan
vi følge én del melodiers vandring fra mu-
siker til musiker. Vi har opdaget, at en
del af de gamle melodier, som er specielle
for Hindsholm, og som stadig kendes af mange,
står optegnet for første gang hos Lars Olsen
i 1877, da han altså var 17 år gammel. På det
tidspunkt holdt han til i Midskov.

Tyrolerval, Polka, Hopsa og Mazurka skrevet i Lars
Olsens (d.y.) nodebog den 23. september 1877. Melodierne
genkendes stadig her på Hindsholm.

№ 95. *Uob. Kyma 2.*

№ 96. *3*

№ 97. *Kopana 5*

№ 98. *Mogarka 5*

nr 10 Tyrolervals.

Tyrolervalsen genfindes bl.a. i Johs.Hansens bog fra o. 19:

GRISEN FALDT OG BRAK SIT LÅR

Denne melodi ser vi første gang optegnet i Lars Olsen (d.æ.)s nodebog som nummer 135 med titlen "Contradans". Det betyder formentlig opstilling på to rækker over for hinanden. Melodien har været kendt over hele landet. I Vestjylland dances den stadig som en gallopade (dvs. nogle bestemte trin og polka vekslende mellem hinanden).

På Hindsholm huskes melodien stadig af spillemændene, gerne benævnt "grisi brøj si lår". Den lange titel har måske været en sangtekst - det passer med melodiens rytme.

I dag mindes man, at de gamle dansede den, men man kunne ikke rigtig huske den. Men den mandag, "Hyldemor" var gæst, fik vi den frisket op!

"Grisi brøj si lår" som den er noteret omkring år 1800 i Lars Olsen (d.æ.)'s nodebog med titlen "Contradans". Den går her i fire dele. Derefter fra folkedanserhæftet.

Grisen faldt og brak sit Laar.

♩ = 126 med hurtigt stigende Tempo.

Hindsholm.

The musical score consists of five staves of music in treble clef, with a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. The notes are numbered 1 through 16, corresponding to the dance steps described in the text below. The music is a simple, rhythmic melody with many slurs and accents.

Musik.

Forklaring.

Opstilling: Parvis med Front i Danseretningen; Herren med højre Arm om Damens Liv, Damens venstre Haand paa Herrens højre Skulder.

- 1 1 Hop paa udvendig Fod (Herren paa v., Damen paa h.), idet indvendig Ben bøjes stærkt bagud, (Foden smækkes bagop).
1 Hop paa indvendig Fod paa tilsvarende Maade.
- 2 Der hoppes igen paa udvendig Fod og Herren drejer samtidig hen foran Damen, idet han tager hende om Livet med venstre Arm. Igen 1 Hop paa samme Fod, Herren slipper Damen med højre Arm, drejer ind paa hendes h. Side og den Fod, der er bøjet bagop (Herrens h., Damens v.), svinges strakt frem lige over Gulvet. Damen lægger sin højre Haand paa Herrens venstre Skulder.
Herre og Dame har nu byttet Plads.
- 3-4 Ovenstaaende gentages, idet Damen nu begynder Hop med v., Herren med h. Fod og Damen danser forom Herren.
Saaledes fortsættes Dansen frem i Salen.

SANGLEGE.

En mandagsaften, lige før jul, snakkede vi sanglege. Man holder faktisk ikke forenings-juletræsfest mere. Det var ellers ofte der, at sanglegene blev brugt.

Den aften prøvede vi: Ræven rask over isen, Syv raske piger og Der brænder en ild. Her følger teksterne til de to sidstnævnte:

∴ Syv raske piger i en ring ∴
raskeste piger her omkring
iblandt de piger alle.

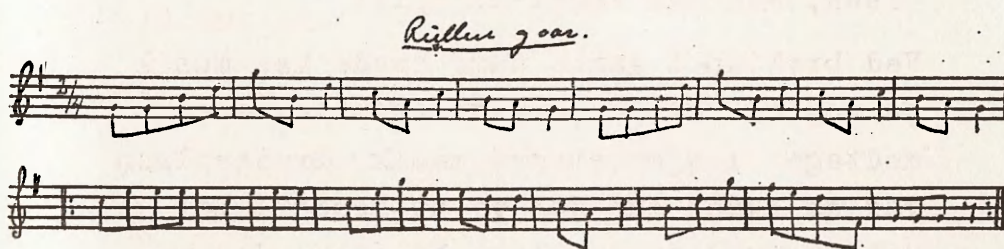
∴ Pigerne vender sig omkring ∴
spejdende efter vennen sin
iblandt de karle alle.

∴ Være hvem det være vil ∴
den som jeg rækker hånden til
han/hun har mit unge hjerte.

∴ Nu vil jeg være rigtig glad ∴
nu har jeg fundet den jeg vil ha'
iblandt de karle/piger alle.

∴ Der brænder en ild
den brænder for dig
den brænder i tusinde flammer ∴

∴ Kom tag min hånd
sving du mig om
jeg vil så gerne danse ∴
Jeg har hørt der sku' vær' bal
og det sku' vær' i aften
der vil jeg så gerne med
men det sku' gå lidt sagte.
Så vil jeg dans' med Mett'mari'
og med lille søster
og med lille Ann'sofi'
så længe som hun lyster.

"Rullen Går". Først som vi finder den i Julius Midskovs bog fra midten af 1800-tallet under titlen "Galopade" og derefter som den står i Inger Smeds bog.

FESTTRADITIONER.

Det er nok julen og bryllup, der har bevaret de fleste traditioner.

I Fyens Stiftstidende d. 26/12-85 fortæller Helge Andersen, der stammer fra Midskov, om jul i sit barndomshjem. Blandt andet får man besøg af "en gammel, stokdøv mand, der var særdeles dygtig til at

tegne. ... I sin lomme havde han en lille tavle, og i juletiden var det en af hans største fornøjelser at tegne for børnene. Det blev til en juletegnning af en nisse ridende på en gris." Det har været Lars Olsen, der har været på spil!

Ved bryllup i gamle dage havde man musik på vej til kirken, og senere blev man modtaget i hjemmet med musik. Brudevalsens var en anden end den, vi nu kender. Det var en tradition, at de kvinder, der var gæster den første dag, serverede anden dag - og retten var "pluksteg".

Vi har talt lidt om Fynshovedmanden, der red af sted Juleaften og vendte tilbage Helligtrekongers aften. En anden skik den aften var at speje senge (dvs. tage bundbrædderne ud for at drille).

Der blev holdt Kjørnesgilde d. 2/2 i Måle indtil i 1970'erne.

Ved Fastelavn red man på førstedagen rundt til gårdene og bød til fest. Rytterne var iført rødt skærf, og der var en landauer med et blæseorkester. Så var der to klovner med, og de blev mere og mere fulde, så de fjantede rundt

foran hestene, ja, endog hang om hestens hals, og de måtte ofte bøde med spark over benene. Selve festen blev holdt i forsamlingshuset. Andendagen var der "pige-gilde" for rytterne og deres damer. Tøndeslagning var kun noget for børnene på skolen.

Sankt Hans aften blev holdt på Borget med både gymnastikopvisning, båltale og nu og da friluftsspil. Ballet var i Mesinge.

Sidst i 1800-tallet har man holdt høstfest, når en rejsende spillemand kom forbi. Så gjorde man klar i vognporten og der blev stillet en skål til penge frem ved spillemandens fødder.

Ellers når tiden blev for lang, indbød man til dans, så blev der holdt et slags sammenskudsgilde. Nogle kom med kage, nogle lavede kaffe og musikken spillede gratis.

Endelig kan nævnes Oldermændsgildet i Bregnør, hvor der ikke måtte komme kvinder med. Ungdomsforeningen blev ved til o. 1970 mens Midskovfæsten holdes stadigvæk.

BAL I MESINGE OG I MARTOFTE.

Disse oplysninger går tilbage til 1930'ernes baller.

Lancieren har været et fast indslag. Den blev gerne spillet lige før pausen, og man skulle helst danse med den. der skulle følge én hjem fra ballet. De, der ikke blev budt op kunne godt sidde og være sure, for den varede jo i lang tid. Den blev danset af med en galop.

I Martofte dansede man lancier tre gange på en aften - og til forskellige melodier. Den kunne også danses af med "Klapfinale" (Er det dig, der har taget min gedebuk?), hvor man dansede polka, og så kunne der være konkurrence om hvem, der kunne holde længst ud.

I Mesinge, når man nåede ud på aftenen og man sad og pustede, kom der gerne opfordring på forskellige melodier, som nogle "optrådte" med. Det var f.eks. "Per Skyt" og "Grisi brøj si lår".

Forside fra Lars Olsen (d.y)'s "Musikforeningen af 1894.

KERTEMINDEFISKERNES LIGBRÆNDERLAUG.

Når man snakker med de gamle musikere, nævner flere, at de også har spillet ved festerne i Kerteminde Ligbrænderlaug. Jeg tager dette med, for der hørte mange traditioner med til de fester. F.eks. stod der altid to brændevisankere man kunne tappe af for enden af de to langborde. Nogle optrådte med viser undervejs. På et tidspunkt blev der slået på en klokke, så blev punchen båret ind. Den var fremme i 20. minutter, så blev der slået på klokken igen, hvorefter punchen blev båret ud.

Af danse skulle hver fjerde være en vals. Den blev spillet lidt langsommere end normalt, og så dansede de "Østen om med skæv skulder" - herren tog skiftevis tre skridt baglæns og stod stille mens damen snurrede ham rundt. Yndlingsmelodien var "Lille Fisker pige", hvor alle sang med på omkvædet, som de kunne udenad. Der blev også danset "Stikkelsbær-sidse" (Maskineriet). Disse danse blev ikke brugt på Hindsholm.

RETTELSER TIL HÆFTE 1 (12/4-1985)

sd. 13: Han hed Anders Christensen.

sd. 18: Otto Larsen spillede klarinet.

sd. 19: Stamtavlen - ikke Kirsten, men
Karen.

sd. 23: ikke Bogense med Bovense.

Oplysningerne i dette hæfte stammer
hovedsaglig fra mundtlige beretninger
på mandagsaftenerne og besøg hos de
gamle spillemænd.

Skulle der være fejl -
eller har man noget at tilføje,
vil jeg være glad for enhver henvendelse.

Med venlig hilsen.

Tage Aabech.

Tage Aabech
Hybenhaven 202
5240 Odense NØ.

tlf.: 10 48 08

Har du lyst til at danse mere?

MANDAGSAFTENERNE

fortsætter til efteråret.

Det er den første mandag i
hver måned fra oktober.

ALLE ER VELKOMNE!

Har du lyst til at

S P I L L E

de gamle melodier, så de
føres videre?

Til efteråret prøver vi at
oprette et sammenspilshold
under Husflidsforeningen.

Læs nærmere, når kursus-
programmet udkommer.

